

FİLLER(EYLEMLER)

Fiilde Kip

Ek Fiil

Fiilde Yapı

Fiilimsi

Fiilde Çatı

Fiil (Eylem)

İş, oluş, hareket bildiren sözcüklerdir.

Fiiller anlattıkları hareketin niteliğine göre üç başlık altında ele alınır:

1. İş (Kılış) Fiilleri

Etkisini nesnenin üstünde gösteren fiillerdir. Bu fiiller nesne alabilen eylemlerdir.

2. Durum Fiilleri

Öznenin içinde bulunduğu durumu anlatan eylemlerdir. Bu fiiller nesne alamaz.

3. Oluş Fiilleri

Bir eylemin zamana bağlı olarak kendiliğinden gerçekleştiğini gösteren fiillerdir.

Çekimli Fiiller

Kip ve kişi anlamı taşıyan fiillerdir. Bu fiiller genelde kip ve şahıs ekleriyle çekimlenir. Ancak bir fiilin çekimli fiil olması için mutlaka kip ve kişi eki almasına gerek yoktur.

Hepinizi çok özledim.

İstanbul'a ne zaman gidiyorsunuz?

Sen burada kal.

FİİLDE KİP

Kipler haber (bildirme) kipleri ve dilek (tasarlama) kipleri olmak üzere ikiye ayrılır.

A. Haber (Bildirme/Zaman) Kipleri

Eylemin zamanını anlatan kiplerdir.

1. Bilinen (Görülen / Belirli) Geçmiş Zaman

“-dı, -di, -tı, -ti, -du, -dü, -tu, -tü” ekleridir.

2. Duyulan (Öğrenilen / Belirsiz) Geçmiş Zaman

“-mıŖ, -miŖ, -muŖ, -müŖ” ekleridir.

3. Şimdiki Zaman

“-(ı)yor” ekidir.

4. Gelecek Zaman

“-acak, -ecek” eklerdir.

5. Geniş Zaman

“-r, -ar, -er, -ır, -ir, -ur, -ür” ekleridir.

6. Geniş Zamanın Olumsuzu

“-maz, -mez” ekleridir.

BUNU SAKIN UNUTMA!!!

Kip eki olan “-mez, -ar, -ecek, -miş” ekleri ile aynı ekler olan sıfat fiil ekleri karıştırılmamalıdır.

AKLINDA BULUNSUN...

Şimdiki zaman eki “-(ı)yor” un yerine “-makta, -mekte” eki de kullanılabilir.

Seni düşünüyorum.

Seni düşünmekteyim.

B. Dilek (Tasarlama) Kipleri

Eylemleri gereklilik, istek, dilek / şart ve emir anlamıyla çekimleyen kiplerdir.

1. Gereklilik Kipi

“-malı, -meli” ekleridir.

2. İstek Kipi

“-e, -a, -eli, -alı” ekleridir.

3. Dilek-Şart Kipi

“-sa, -se” ekleridir.

4. Emir Kipi

Emir kipinin eki yoktur.

Eylem Kiplerinde Anlam (Zaman/Kip) Kayması

Kip eklerinin kendi anlamlarının dışında kullanılması anlam kaymasına neden olur.

EK FİİL (EK EYLEM)

İsimlere ve isim soylu sözcüklere gelerek onları cümlede yüklem yapan, basit zamanlı fiilleri birleşik zamanlı yapan “-idi, -imiş, -ise, -idir” ekleridir.

A. İsimlere Gelen Ek Fiiller

İsimlere ve isim soylu sözcüklere eklenerek onları yüklem yapar.

-idi Ek fiilin bilinen geçmiş zamanı

-imiş Ek fiilin duyulan geçmiş zamanı

-ise Ek fiilin şartı

-idir Ek fiilin geniş zamanı

Örnekler

BUNU SAKIN UNUTMA!!!

Ek fiilin geniş zamanı “-idir” genellikle düşer.

B. Fiillere Gelen Ek Filler

Basit zamanlı fiillere gelerek onları birleşik zamanlı fiil yapar.

-idi Ek fiilin hikâyesi

-imiş Ek fiilin rivayeti

-ise Ek fiilin şartı

-idir Ek fiilin geniş zamanı

Örnekler

BUNU SAKIN UNUTMA!!!

Ek fiilin geniş zamanı “-idir” birleşik çekimli eylem yapmaz. Bu ek cümleye kesinlik ya da olasılık anlamı katar.

BUNU SAKIN UNUTMA!!!

Ek fiilin olumsuzu değil sözcüğüyle yapılır.

FİİLLERDE YAPI

Fiiller yapılarına göre üç başlık altında incelenir:

1. Basit Fiiller

Yapım eki almamış fiillerdir.

2. Türemiş Fiiller

En az bir yapım eki almış fiillerdir.

3. Birleşik Fiiller

Birden çok sözcüğün anlam veya biçim yönünden kalıplaşmasıyla oluşur. Birleşik eylemler üçe ayrılır:

a. Anlamca Kaynaşmış Birleşik Fiiller

Deyimler anlamca kaynaşmış birleşik fiillerdir.

gözden düş-, tepesi at-, küplere bin-, etekleri tutuş-, göze bat-...

DİKKAT!!!

"Varsay-, öngör-, elver-, vazgeç-, başvur-" fiilleri de anlamca kaynaşmış birleşik fiil sayılır ve bitişik yazılır.

b. Yardımcı Eylemle Kurulan Birleşik Fiiller

İsmin üzerine “**et-, ol-, kıl-, eyle-**” yardımcı eylemleri getirilerek kurulur. Yardımcı eylemle kurulan birleşik fiiller, ses olayına uğrarsa bitişik uğramazsa ayrı yazılır.

DİKKAT!!!

Et- ve ol- eylemleri asıl eylem olarak kullanılabilir.

Bu araba yüz bin lira eder. (değer)

Bu yıl ekinler geç oldu. (olgunlaştı)

c. Kurallı Birleşik Fiiller

Yeterlik Eylemi **“ebil-”**

Tezlik Eylemi **“iver-”**

Sürerlik Eylemi **“edur-, ekal-, egel-”**

Yaklaşma Eylemi **“eyaz-”**

DİKKAT!!!

Yeterlilik fiilinin olumsuz hâline dikkat etmek gerekir.

FİİLİMSİLER (EYLEMSİLER)

Fiillerin üzerine isim-fiil, sıfat-fiil ve zarf-fiil ekleri getirilerek oluşturulan, eylemden türemelerine rağmen eylemin bütün özelliklerini göstermeyen sözcük türleridir.

Eylemsiler üç başlıkta ele alınır:

- 1. İsim-Fiil (Ad-Eylem)**
- 2. Sıfat-Fiil (Ortaç)**
- 3. Zarf-Fiil (Bağ-fiil/Ulaç)**

1. İsim-Fiil (Ad-Eylem)

Fiillerin üzerine getirilen “-ma, -ış, -mak” ekleridir. Cümlede genellikle ad görevinde bulunurlar.

DİKKAT!!!

İsim-fiil ekini alan bazı sözcükler kalıplaşarak bir varlığa ad olabilir:

Çakmak, yemek, dondurma...

AMAN HAA!!!

Olumsuzluk eki "-ma, -me" ile isim-fiil eki "-ma, -me" karıştırılmamalıdır.

2. Sıfat-Fiil (Ortaç)

Fiillerin üzerine getirilen “-an, -ası, -mez, -ar, -dik, -ecek, -miş” ekleridir. Bu ekleri alan sözcükler cümlede sıfat göreviyle kullanılır ya da adlaşmış sıfat-fiil olur.

DİKKAT!!!!

Sıfat-fiil ekini alan bazı sözcükler kalıplaşarak bir varlığa ad olur:

Bakan, döner, dolmuş, silecek, yazar...

BUNU SAKIN UNUTMA!!!

-mez, -ar, -ecek, -miş kip ekleri ile aynı ekler olan sıfat-fiil ekleri karıştırılmamalıdır. Kip eki cümleye zaman anlamı katarken sıfat-fiil ekleri sıfat görevli sözcükler türetir.

Her sene, zamanı gelince İstanbul'un mahallelerinden Boğaz'ın köylerine göçler başlardı. Eski
I II
İstanbulular; Boğaziçi'nin kenarlarına yapılmış ve eski erkân sedirleriyle, kerevet, şilte ve
III
halılar üstünde yer minderleri gibi eski eşyalarla döşenmiş geniş odalı, gönül ferahlatıcı
IV
yalılara taşınırlardı.
V

Bu parçada altı çizili sözcüklerle ilgili aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

- A) I. sözcük belirtme durumu eki almıştır.
- B) II. sözcük iyelik eki almıştır.
- C) III. sözcük sıfat-fiil eki almıştır.
- D) IV. sözcük çokluk eki almıştır.
- E) V. sözcük geniş zaman eki almıştır.

(2020 – TYT)

3. Zarf-Fiil (Bağ-Fiil/Ulaç)

Fiillerin üzerine getirilen “-asıya, -ken, -alı, -e, -madan, -ince, -ip, -arak, -dıkça, -dığından, -maksızın, -casına, -er ... -mez, -e ... -e” ekleridir. Bu ekleri alan sözcükler cümlede zarf göreviyle kullanılır.

AMAN HAA!!!

“-ken ve -cesine” ekleri isimlere de gelebilir. Bu durumda bu eki alan sözcükler fiilimsi olmaz.

Sen hastayken tüm işleri ben yaptım.

Seni delicesine seviyorum.

BUNU SAKIN UNUTMA!!!

İsim-fiil, sıfat-fiil ve zarf-fiil eklerini alan sözcükler yapıca türemiş sözcüklerdir.

Dolayısıyla tüm fiilimsi ekleri yapım ekidir.

(I) Tıpkı insanlar gibi şehirlerin de bir yazgısı, bir ömrü, doğumu ve ölümü vardır. (II) Zamanın karanlık katmanları arasından günümüze ulaşan antik şehirler; farklı dönemlerin, kültürlerin, inançların ve yaşama biçimlerinin tanıklığını yaparlar. (III) Bu nedenle şehirler, uygarlıkların kendi öykülerini yazdıkları bir kitap gibidir. (IV) Onların sayfaları arasında, mazinin acı tatlı anıları gömülüdür ve bunların pek azı tarihin açık sayfalarına yansımıştır. (V) Herhangi bir antik kentin sokaklarını dolaştığınızda, bu kentin tanıtım broşürlerinde yazılandan çok daha fazlasını göreceksiniz.

Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangilerinde fiilimsi yoktur?

- A) I ve III   B) I ve IV   C) II ve III
D) II ve V   E) IV ve V

(2018 – TYT)

FİLDE ÇATI

Fiillerin nesne ve öznelerine göre gösterdiği özelliklere çatı denir. Buna göre fiilde çatı konusu, “nesne-yüklem ilişkisi” ve “özne-yüklem ilişkisi” olmak üzere iki bölümde incelenir.

ÇATI

a. Nesne-Yüklem İlişkisi

1. Geçişli Fiiller
2. Geçişsiz Fiiller
3. Oldurgan Fiiller
4. Ettirgen Fiiller

b. Özne-Yüklem İlişkisi

1. Etken Fiiller
2. Edilgen Fiiller
3. Dönüştü Fiiller
4. İşteş Fiiller

A. NESNE-YÜKLEM İLİŞKİSİNE GÖRE FİLLER

1. Geçişli Fiiller

Nesne alabilen fiillerdir.

2. Geçişsiz Fiiller

Nesne alamayan fiillerdir.

AKLINDA BULUNSUN...

Bazı cümlelerde yüklem geçişli olduğu hâlde nesne kullanılmayabilir.

3. Oldurgan Fiiller

Geçişsiz bir fiilin “-(ı)r, -(ı)t, -dır” eklerinden biriyle geçişli hâle getirilmesiyle oluşan fiillerdir.

4. Ettirgen Fiiller

Geçişli bir fiilin “-(ı)r, -(ı)t, -dır” eklerinden biriyle tekrar geçişli yapılması yani geçişlilik derecesinin artırılmasıdır.

AKLINDA BULUNSUN...

Bir fiilin geçişlilik derecesi birden fazla artırılabilir.

B. ÖZNE-YÜKLEM İLİŞKİSİNE GÖRE FİLLER

1. Etken Fiiller

Etken çatılı fiillerin yüklem olduğu cümlelerde

Yüklem “-(ı)l, -(ı)n, -(ı)ş” çatı eklerini almaz.

Yüklemde belirtilen işi yapan gerçek özne bulunur.

DİKKAT!!!

Gizli özne de gerçek öznedir.

2. Edilgen Fiiller

Edilgen çatılı fiillerin yüklem olduğu cümlelerde

Yüklem “-(ı)l, -(ı)n” çatı eklerinden birini alır.

Yüklemde belirtilen işi yapan gerçek özne yoktur.

Yapılan işten etkilenen ögeye sözde özne denir.

AKLINDA BULUNSUN...

Edilgen çatılı fiillerin yüklem olduğu cümlelerde sözde özne de bulunmayabilir.

AKLINDA BULUNSUN...

Edilgen çatılı fiillerin yüklem olduğu cümlelerde özne "... tarafından ve ...-ce" biçiminde dolaylı olarak da verilebilir. Böyle öznelere "örtülü özne" adı verilir.

DİKKAT!!!

Örtülü özne cümlede öge olarak zarf tümleci olur.

3. DönüŖlü Fiiller

DönüŖlü çatılı fiillerin yüklem olduğu cümlelerde

Yüklem “-(ı)l, -(ı)n” çatı eklerinden birini alır.

Yüklemde belirtilen işi yapan gerçek özne bulunur.

Özne işi yapar ve yaptığı işten etkilenir.

4. İŖteŖ Fiiller

İŖteŖ çatılı fiillerin yüklem olduğu cümlelerde

Yüklem “-(ı)Ŗ” çatı ekini alır.

Yüklemde belirtilen iŖi yapan birden çok özne vardır.

İŖi birlikte ya da karŖılıklı yapma anlamı vardır.

BUNU SAKIN UNUTMA!!!

Çatı özelliđi isim cümlelerinde aranmaz!

Hayatta çalışmaktan hiç korkmadım ama yaşlanmak zor iş. Her gün yeniden kurulan dünyaya biraz daha eskimiş olarak uyanıveriyor kendi içinde insan.

Bu parçayla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) İsim ve fiil cümleleri vardır.
- B) Tezlik fiili kullanılmıştır.
- C) İsimden fiil yapan ek vardır.
- D) Geçişli yüklem vardır.
- E) Dönüştürme zamiri kullanılmıştır.

(2017 – YGS)